

ВЪЗПИТАВАНЕ НА ГРАЖДАНСКИ И СОЦИАЛНИ КОМПЕТЕНЦИИ У ДЕЦАТА ОТ ПОДГОТВИТЕЛНА ГРУПА

Теодора Костова – старши учител в ЦДГ № 7 “Светулка”, гр. Стара Загора

Резюме

Учебната 2011/2012 год. е обявена от МОН за година на гражданските и социални компетенции. Като първо звено в образователната система предучилищното възпитание има „привилегията” да положи основите на гражданската образованост и да формира нови позитивни компетенции, необходими в XXI век. С помощта на интерактивните методи доказахме прояви на граждански и социални компетенции при 5 - 6 годишните деца. Детската градина като образователна институция трябва да бъде педагогически целесъобразно пространство за игра, познание, общуване и творчество чрез желани и значими за децата форми за индивидуален прогрес и културен просперитет в обществото.

Изграждането и формирането на национално самосъзнание и идентичност у детската личност е труден, но същевременно емоционален начин за приобщаване към символи и ритуали, към националните традиции и обичаи за съхраняване на историческото наследство. Гражданското образование в детската градина е насочено и към усвояване на културни, исторически, социални и екологични знания. В резултат на глобалните процеси, то бележи един качествено нов преход в съдържанието на обучението. За осигуряване на приемственост, интегриране с училище и синхронизиране на целите с изискванията на новото столетие, усилията следва да се насочат към актуализиране на тези, които децата от подготвителната група трябва да придобият преди постъпване в училище. Те са изградени въз основа на компетенциите в Европейската референтна рамка за учене през целия живот, Националната стратегия за учене през целия живот /2008-2013 г./, ДОИ за предучилищно възпитание и подготовка, стандартите за възрастта. Картината за света и принципите за изграждането ѝ поставят в единство чрез образованието индивидуалното израстване и социално ориентираното интегриране в общността, ценно за насочеността на подрастващите и за приобщаващото включване на деца с различни потребности и с различни възможности на субективно изразяване на опит.

Фрагмент от целта на настоящото изследване е установяване прояви на граждански и социални компетенции на 5 - 6 годишните деца.

С помощта на **интерактивните методи** на децата се предоставиха възможности да разберат, че не само изглеждат различно, но и могат да изразяват различни мисли и чувства. Въпреки своите различия децата осъзнаха, че когато работят в екип при решаване на дадена задача, трябва да уважават мненията на другарчетата си. Ефект постигнахме чрез вариативността и тематичното разнообразие на игрите и упражненията с интерактивен характер. Реализирахме възпитателното си въздействие не от позицията на възрастовата дистанция, а чрез равностойно партниране в общуването и дейността на децата.

Показателите, по които бе направено констатиращото изследване с тези методи, са следните:

1. Способност на децата да се самоутвърждават в общността.
2. Способност на децата да общуват и да се опознават с другите.
3. Способност на децата да се възприемат без предразсъдъци.

Интерактивни игри:

"Интервю"

Участват всички деца от групата.

Необходими материали: картинки, които са на брой половината от броя на децата.

Всяка от картинките е разрязана на две части.

Показател: Децата могат да общуват и да се опознават с другите.

Задачи: 1. „Открий другата половина на картинката си.”

2. „Разкажи какво научи за другарчето си.”

Инструкция: Педагогът раздава на половината от децата в групата половинките от разрязаните картинки. На другата половина дава останалата част от разрязаните картинки. Обяснява на децата, че всяко трябва да намери детето, което има другата част от неговата картинка и с него да проведе интервю. Децата застават по двойки и си задават въпроси /име, възраст, местоживеене, имена и работа на родителите, любима играчка, любима книжка, любим детски филм, любима храна и др./ в продължение на 10 минути. След проведените интервюта педагогът предлага да представят информацията, която са получили от интервюто (всяко дете разказва за своя събеседник).

При получена пълна информация – представяне на събеседника с десет изречения, детето получава 10 точки. Броят на точките е според броя на изреченията. В скалата за оценка при получени от 1 до 3 точки се поставя в ниската степен на скалата, от 4 до 6 точки – в средната степен на скалата и от 7 до 10 точки – във високата степен.

„Отгатни за кого става дума”

Участват всички деца в групата.

Показател: Децата могат да общуват и да се опознават с другите.

Задача: „Опиши избраното от теб другарче”

Инструкция: Децата са седнали на килима в кръг. Избират с броилка едно от децата, на което завързват очите. Детето до него си избира по желание друго дете от групата, посочва го с жест и го описва. Детето със завързаните очи трябва да отгатне за кого става въпрос. Ако не може, описаното дете казва една дума и другото трябва да го познае по гласа. Ако го познае сменят местата си – описаното дете ще отгатва, а това което е било с вързани очи, ще описва друго.

В скалата за оценка при отгатване още при описанието на детето /без то да се обажда/ получава 2 точки и попада във високата степен на скалата, при отгатване по гласа – 1 точка и попада в средната степен, ако не е познал – 0 точки /ниска степен на скалата/.

„Горещ стол”

Показател: Децата могат да се възприемат без предразсъдъци.

Задача: „Кажки какво харесваш в другарчето си”

Инструкция: Децата са седнали на килима, а пред тях има столче. Учителката избира на него да седят деца със СОП и/или агресивни деца. Останалите деца трябва да казват само положителните му качества.

В скалата за оценка при казани три положителни качества получава 3 точки /висока степен/, при 2 качества – 2 точки /средна степен/ и при 1 качество – 1 точка /ниска степен/.

"Спирка на доброто"

Показател: Децата могат да се възприемат без предразсъдъци.

Задача: „Кажки добри думи на другарчето си”

Инструкция: Децата са подредени в колона по един. Учителката тръгва и води колоната с песен:

"Хайде да направим влак, с него да заминем в приказни страни,
пуф- паф, пуф-паф, през гори, тунели, покрай къщи бели,
пуф-паф, пуф-паф. Влакът най-накрая в гарата навлиза,
тук е "спирка на доброто" - трябва да се слиза.

Всяко дете хваща за ръчичка другарче и взаимно си казват нещо добро.

В скалата за оценка при казване на изречение с някаква добра дума детето получава 3 точки /висока степен/, при казана дума - 2 точки /средна степен/, ако не може да измисли – 0 точки /ниска степен/.

Разглеждайки данните, получени от констатиращото изследване на способността на децата да общуват и да се опознават с другите /таблица №22/ чрез игрите „Интервю” и „Отгатни за кого става дума”, можем да кажем, че при първата игра по-голямата част от децата – 18 на брой или 62,07% владеят добре тази способност. 9 деца или 31% са в средната

степен на скалата и само децата със СОП – 2 на брой или 6,9% не умеят да контактуват с другите поради специфичните си особености.

Таблица № 22

Сравнителен анализ на данните за способността на децата да общуват и да се опознават с другите

ИМЕ	КОНСТАТИРАЩ ЕТАП						КОНТРОЛЕН ЕТАП					
	Игра 1			Игра 2			Игра 1			Игра 2		
	ниска	средна	висока	ниска	средна	висока	ниска	средна	висока	ниска	средна	висока
1	Александър Д.			7		2			9			2
2	Александър П.		5			1			7			2
3	Антония		6			2			8			2
4	Валентин		6			2			8			2
5	Виктория		6			1			7			2
6	Галин	1			0		1			0		
7	Георги			7		2			8			2
8	Даниела		6			2			8			2
9	Десислава			8		2			10			2
10	Деян		4			1			7			2
11	Емилиян	3				1		5			1	
12	Ивайло			7		2			9			2
13	Ивелин			8		2			10			2
14	Ива			8		2			9			2
15	Йордан			7		2			9			2
16	Кольо			7		1			8			2
17	Мария		5			1			7			2
18	Мартин		4			1		6				2
19	Никола			8		2			10			2
20	Николай			7		2			9			2
21	Павлина			7		2			9			2
22	Пламенна		6			1			7			2
23	Радина			8		2			10			2
24	Радост			9		2			10			2
25	Розалина			8		2			10			2
26	Симеон			9		2			10			2
27	Тея			8		2			10			2
28	Християн			9		2			10			2
29	Яна			9		2			10			2

Легенда:

Игра 1 – „Интервю”

Игра 2 – „Отгатни за кого става дума”

Чрез втората игра констатирахме, че 20 деца или близо 69% умеят да отгатват по описанието своите другарчета, 8 деца или 27, 59% все още се затрудняват и едно дете не желае изобщо да се включи в дейността. За децата е много важно физическото докосване /поздрав чрез ръкуване/ и възможността да се научат да споделят. Чрез тези интерактивни игри ние създадохме условия за взаимодействие и получаване на обратна социална връзка. Игрите бяха повод в началото на учебната година да минем към темата за семейството. По-късно при празнуване на различни именни дни, чрез игрите децата разказваха за своето име. При контролното изследване в края на м. Януари установихме, че на първата игра само 3 деца или 10,34% /това са децата със СОП и дълго отсъстващо по болест дете/ все още не умеят достатъчно добре да измислят въпроси за опознаване на другите. При втората игра единствено двете деца със СОП почти нямаха напредък в това отношение.

За констатиране способността на децата да се възприемат без предразсъдъци /таблица № 23/ използвахме игрите „Горещ стол” и „ Спирка на доброто”. Първата игра показва, че 14 деца или 48,28% приемат другите такива каквито са, играят и споделят със тях всичко, което ги вълнува. 12 деца или 41,37% не са достатъчно добронамерени към „различните” от тях и към тези, които по една или друга причина не са им симпатични, а 3 деца или 13,79% имат агресивно поведение спрямо останалите. Втората игра показва, че 18 деца или 62,07% умеят да изразяват изчерпателно своите добри чувства към другите, 10 деца или 34,48% могат да кажат нещо добро на другарчетата си с една дума. Само детето с аутизъм не пожела да се включи в играта.

Таблица № 23

Сравнителен анализ на данните за способността на децата да се възприемат без предразсъдъци

ИМЕ		КОНСТАТИРАЩ ЕТАП						КОНТРОЛЕН ЕТАП					
		Игра 1			Игра 2			Игра 1			Игра 2		
		ниска	средна	висока	ниска	средна	висока	ниска	средна	висока	ниска	средна	висока
1	Александър Д.		2			3			3			3	
2	Александър П.		2		2			2				3	
3	Антония			3		3			3			3	
4	Валентин			3		3			3			3	
5	Виктория		2		2			2				3	
6	Галин	0			0		0				1		
7	Георги		2		2				3			3	
8	Даниела			3		3			3			3	
9	Десислава			3		3			3			3	
10	Деян			3	2				3			3	
11	Емилиян	1			2			2				3	
12	Ивайло		2			3			3			3	
13	Ивелин			3		3			3			3	
14	Ива		2		2				3			3	
15	Йордан		2			3			3			3	
16	Кольо		2		2				3			3	
17	Мария		2			3			3			3	

18	Мартин	1			2			2				3
19	Никола			3		3			3			3
20	Николай			3		2			3			3
21	Павлина		2			3			3			3
22	Пламенна		2			2			3			3
23	Радина		2			3			3			3
24	Радост			3		3			3			3
25	Розалина			3		3			3			3
26	Симеон			3		3			3			3
27	Тея			3		3			3			3
28	Християн			3		3			3			3
29	Яна			3		3			3			3

Легенда:

Игра 1 – „Горещ стол”

Игра 2 – „ Спирка на доброто”

Това според нас се дължи преди всичко на семейното възпитание и отсъствието от детската градина през летния период. Знаем, че децата в тази възраст са с краткотрайна памет и въпреки получените от детската градина знания и умения за толерантност и уважение личността на другия, при едно по-дълго отсъствие и при липса на правилно възпитание от страна на семейството, това неминуемо рефлектира върху тяхното поведение спрямо другите. След проведени целенасочени занимания и нерегламентирани упражнения по темата проведохме контролно изследване със същите игри. В първата игра 24 деца или 82,76% вече приемат другите без предразсъдъци, 4 деца или 13,79% все още имат определени резерви и детето с аутизъм продължава да е безразлично към другите. Втората игра показва, че само детето с аутизъм успя да се включи плахо в нея, но не каза нито дума на другарчето, което му подаде ръка. Останалите 28 деца или 96,55% могат да изкажат добрите си чувства към другите по подходящ начин. Всичко това показва, че заниманията и упражненията в детската градина са оказали положително въздействие върху почти всички деца от групата.

Съвременното българско образование е призвано не само да дава знания, нужни за живота, но и да формира стремежи, амбиции и ценностни нагласи, изграждащи детето като гражданин в демократичното общество и в личния му живот. Възпитателните въздействия трябва да осигуряват самоизява на индивидуалните му способности, на неговото собствено човешко достойнство и толерантност към другите хора.

ЛИТЕРАТУРА

1. Ангелов, Б. Ключови компетентности, педагогически компетентности, комуникативна компетентност – предучилищно образование, IV национална конференция по предучилищно възпитание, Стара Загора, 2011, 7-14
2. Гюров, Д. Национална програма за предучилищно образование на МОМН – личностни и институционални измерения за прогреса на обществото в 21 век, сп. Предучилищно възпитание, 2011, кн.1
3. Гюрова, В. и колектив. Интерактивността в учебния процес. С., Европрес, 2006.
4. Гюрова, В. Игрова култура и европейски компетенции в предучилищното образование чрез придружената от педагога игра, Предучилищно възпитание, 2008, № 6, с. 12
5. Делчева, Т. Ключови компетенции на децата, постъпващи в първи клас, IV национална конференция по предучилищно възпитание, Стара Загора, 2011, 49-50
6. Ключови компетентности. Европейска референтна рамка, МОИ, С., 2007